

על ספרות מקצועית

מקורותיה של העבודה הסוציאלית בישראל

בעקבותיה של צסי רוזנבליט מברלין עד גניגר*

על שורשיה של העבודה הסוציאלית הישראלית נכתב מעט עד כה, וכלשאר היצירות החברתיות בישראל אף ליצירה זו שורשים שונים שאינם גלויים לעין. בצמיחתה של העבודה הסוציאלית בישראל, ניתן למצוא ביטוי לצורות השונות שבהן החברה המתהווה עמלה ליצור חברה צודקת ולדאוג לחלשים בתוכה. שונות הן המסורות של הצדקה בעבודה הסוציאלית, שהועתקו והורכבו על גזעה של מצוות הצדקה הפרטי-קולריסטית של הישוב הישן. ככלל הארצות, התחלותיו של המקצוע המתהווה הן בזכותם של אנשים "מיטיבים". במקרה שלנו, היו אלה אנשים מעבר לים, אשר חפצו לשמר בעזרת "חלוקה", את צורת החיים ואת עצם חייהם של האנשים אשר התקיימו בארץ ישראל בתנאים של סגירות והסתגרות בקהילה משל עצמם, הענקת עזרה זו נתנה ביטוי לתחושת מחויבות לקיים את קהילת היהודים בארץ ישראל, אשר ברבות הימים לא יכלה להתקיים בלעדי העזרה מן החוץ.

ביטוי נוסף לתחושת המחויבות אשר באה מן החוץ, ולחלוקה אשר נבעה מכך, ניכר באותן פעילויות מימי תחילת הישוב החדש, שמגמתן היתה לקיים את הקהילות המסוגרות של הישובים היהודיים בארץ ישראל, לא רק כדי לקיים את היושבים בהם, אלא גם כדי לקדם דפוס חיים חדש. דפוס זה, שהיה מבוסס על רעיונות ערטילאיים של יצירת חברה חדשה, כאילו זיכה את התורמים מן החוץ לכוון, להדריך ולקבוע מה תהיה דמותה של חברה זו. התנועה הציונית, ומאוחר יותר תנועת העבודה, הפיקו מן המשאבים החיצוניים האלה, אשר עשו את שלהם לביסוסה של ההתיישבות הציונית ושל ראשוני הפועלים. הם אף לא התנגדו להתפתחות זו התנגדות אידיאולוגית, מאחר שלשתי תנועות אלה לא היתה פרוגרמה חברתית ברורה שתתקומם נגד הפאטרנליזם הגלוי שנתלווה לצורות עזרה אלה, ואשר השתרש לאחר מכן.

אולם כל ההתחלות הללו לא כללו עדיין יסודות של דיפרנציאציה תפקודית, ובעקבותיה יסודות של התמקצעות. אלה באו כאשר "הדסה" והגרייטה סאלד הביאו עמם מארצות הברית גירסאות של "שירותים סוציאליים", אשר בבסיסם מונחים הרעיונות האוניברסליים של תחילת העבודה הסוציאלית של גרמניה הקיסרית, כפי שהועתקה על ידי קבוצתה של גב' סאלד, מארצות הברית.

* מברלין עד גניגר — תולדות חיים, הוצאת הקיבוץ המאוחד, תשל"ח.
צסי רוזנבליט קיבלה את פרס חזני לעבודה סוציאלית, תשל"ט. (המערכת).

השירותים שהתפתחו העבירו את הדגש הבלעדי מן התחום הכלכלי, וראו אף בשאינם בני ברית, כמי שיכולים לזכות מן השירותים האלה. כאן ניתן למצוא את התחלות הגישה האוניברסלית לשירותים הסוציאליים. אלה גם היו ערים לצורך בידע מקצועי והכשרה מקצועית. מעניין לציין שמה שעשתה ממשלת המנדט הבריטי בתחום השירותים הסוציאליים, הצטיין בהכנסת השימוש בחוק ובהענקת שירותים לכל הלאומים. פעולות אלה תאמו את הגישות של העבודה הסוציאלית הוולונטרית של שנות העשרים והשלושים. אולם בעלי אסכולה זאת, היוו המשך למטרות הפאטרנליסטיות של קודמיהם. אלה ואלה לא פקפקו בזכותם להתערב התערבות אקטיבית בחייהן של אותן שכבות, אשר נזקקו לשירותיהם.

וזו כבנחשול אדיר, הועתקה לארץ ישראל המסורת של הטיפול הסוציאלי (Wohlfahrtspflege) הגרמנית. מסורת זו הובאה על ידי קבוצה קטנה, אולם מרשימה, של אנשים — בייחוד נשים — אשר קיבלו את הכשרתם המקצועית בגרמניה הווימרית. על פי גירסה זאת, "הטיפול הסוציאלי מוענק בצורה מתוכננת לטובתו של הכלל... העזרה הישירה ניתנת על בסיס של חקר מדעי של מצבי המצוקה; ופתרוןם (של מצבים אלה) יבוא על פי סדרים והנחיות הניתנים על-ידי כח אדם הפועל במסגרת הטיפול הסוציאלי". (לקסיקון מאיר, 1930). בהקשר לכך מעניין לצטט את גברת צסי רוזנבליט: "תפקיד של עובדת סוציאלית דמה בעיני הגרמנים לתפקיד של 'רב סמל' בעל כוח ובעל קול, היודע לצוות על המסכנים הנתונים לפיקוחו". במסורת זו קיבלו אנשים אלה את הכשרתם המקצועית, ועל פי עקרונותיה התנסו בפעילותם במסגרת השירותים הסוציאליים הכללים והיהודיים בגרמניה הווימרית. הציונים ביניהם, אלה שהשפיעו לאחר מכן על ההתפתחויות של התחום והמקצוע בארץ, "כרכו אלמנטים לאומיים וסוציאליים בגישתם לבעיה היהודית... ועשו את העבודה הסוציאלית במסגרת הקהילה היהודית לשליחות חייהם..." (לוטן, 1959).

במהותה כללה גישה זו אלמנטים של פאטרנליזם מכון לזקוקים הנצרכים, וביחוד בכיוון של הכשרה תעסוקתית, הדגש על ידע מקצועי והכשרה למקצוע. תרומתה המיוחדת של גישה זו, אשר היתה אוניברסליסטית במהותה, היתה חיווק החשיבה על מדיניות חברתית מתוכננת. במאמרו מציין לוטן כיצד הוסיפו את הכינוי "מדיניות חברתית" (Sozialpolitik) לשמו של כתב העת שעסק ב"Juedische Wohlfahrtspflege". מסורת זאת הורכבה על מה שהיה קיים, ולמעשה חיזקה אותו. חידושה העיקרי היה בהדגשה של המדיניות הסוציאלית, הדגשה אשר מסבירה את הברית של בעלי גישה זו עם תנועת העבודה.

השקפות מגובשות אלה, אשר כפי שניסינו לראות, נמצאו להן בני ברית אורגניים מבחינה אידיאלוגית, הטביעו את חותמן הן על פיתוח השירותים הסוציאליים במדינת ישראל, והן על ההכשרה המקצועית לאיושם של שירותים אלה. הלכה למעשה ניתן למצוא את עקבותיה של הגישה הזאת גם בייחוד שבשירותים הסוציאליים של המדינה, וגם במה שלא השתרש בה עד לאחרונה.

הגישה הווימרית הזאת לשירותים הסוציאליים, שהורכבה על מה שמצאה, ניכרת בשלושת המאפיינים של שירותי הרווחה הישראליים:

א. בטיפול הסוציאלי הישראלי, כפי שהוא מתגלם בשירותי הסעד המקומיים, המשלב בתוכו יסודות של הגישה הווימרית "המנחה" ושל הגישה היהודית המסורתית של "חלוקה", על פי קריטריונים פרטיקולריסטיים. במשרד הסעד במדינת ישראל

פעלו שנים רבות יוצאי גרמניה כאנשי מקצוע, וחברי המפלגות הדתיות כאנשי המינהל.

ב. הביטוח הסוציאלי הישראלי על הישגיו (הבטחת הכנסה) ובעיותיו (הלגליזם שלו), המהווה מיזוג בין גישות פרה-וויימריות שהתקבלו בימי הרפובליקה הגרמנית לבין אלה של תנועת העבודה. רבים מאנשי המפתח במערכת שירות זה היו מיוצאי גרמניה שהיו קרובים לתנועת העבודה. במידה שניכרת בו השפעה מסוימת של אנגליה משלהי מלחמת העולם השנייה, הרי זה בזכות הקירבה הקיימת בין הגישה הפביאנית, שהנחתה את התחיקה הסוציאלית הבריטית, והגישות הוויימריות והפרה-וויימריות שהשפיעו עליה.

ג. גם בעבודה הקהילתית הישראלית ניכרה שנים רבות בצמידותה "לטובתו של הכלל", באמונתה המעט-מיתולוגית בקהיליה, ה־Gemeinschaft, ששורשיה הם ספק וברייניים (מקס ובר) ספק בוברייניים, אולם בוודאי לא מן האולפן האנגלי או האמריקאי של העבודה הקהילתית.

מעל ומעבר לזה, הגישה המנחה בטיפול הסוציאלי, שעל מקורותיה עמדנו, נשתמרה בישראל כאשר נתערערה כבר בארצות עולם אחרות. ארצות אלה הושפעו, מי יותר ומי פחות, מאותן הגישות האמריקאיות והאנגליות, שעיקרן הדאגה להתפתחותו האישית של הפרט ושל הגשמתו האישית, אשר העובד הסוציאלי אמון עליהן, בין דרך פיתוח כושר הבחירה של הפרט ובין דרך פיתוח הזדמנויות חברתיות למען הפרט. ההנחה של הגישה הזאת, המכונה case-work, היא כי בשלומן של הפרט יהיה שלום לחברה. גישה זאת נתקבלה מסיבות הסטוריות ופוליטיות בגרמניה המערבית אחרי מלחמת העולם השנייה ללא מאבק ובצורה ריטואליסטית מעט. ועל כך מעידה מהדורה מאוחרת של אותו Meyer's Enzyklopaedisches Lexikon (1978), שם מודגש הטיפול בפרט כמעט בצורה בלעדית כבתחום עיסוקו של העובד הסוציאלי. בישראל החל המאבק על הגישה הזאת רק בשנות החמישים, ומאוחר יחסית, עד שחדרה מן השוליים והתבססה למשל בהכשרה לעבודה הסוציאלית, או בפיתוח השירותים הסוציאליים האישיים ברמה המקומית, אשר מן הבחינה של הצהרת כוונות אנו עדים לה היום. שניהם רחוקים מרחק רב מן הגישה הוויימרית.

הדים למאבקים אלה ניתן למצוא באוטוביוגרפיה המרתקת של אחת מן המעניינות שבקרב יוצאי המסורת הוויימרית של העבודה הסוציאלית, הגברת צסי רוזנבליט. בספרה מברלין עד גניגר — תולדות חיים הכתוב בצורה מושכת והנקרא כסיפור מתח, ימצאו קוראים שונים נושאים שונים, אשר עשויים לעניין אותם.

נושא אחד שהם עשויים למצוא בו עניין, הוא בעצם הביוגרפיה האישית האינטימית כמעט, של אשה יהודיה שבאה לציונות ולארץ ישראל מן היהדות הגרמנית המתבוללת. רבים הם המסלולים שהובילו יוצאי גרמניה מלפני תקופת היטלר, ויוצאי ארצות אחרות, לא בעקבות רדיפות, אל הציונות ואל ארץ ישראל. נדמה כי הגברת רוזנבליט הגיעה למקורות היהודיים ולארץ ישראל כדי לא להמשיך להיות זרה בין זרים. היא התקרבה לנושאים יהודיים שלא ידעה קודם, והצטרפה לתנועה הציונית המתהווה. בואת כאילו ביקשה לגבור על הזרות האישית שהיתה מנת חלקה, וניסתה להפוך סוגי מציאות רחנית ופוליטית זרים לה לחוויות אישיות מוכרות. בעצם הניסיון הזה עשתה מה שרבים מן

היהודים שהתקרבו לתנועה הציונית הגרמנית עשו, ובוה, עשתה גם צעד חשוב בחיפושיה אחרי השייכות.

נושא שני שיש בו עניין, והוא קרוב יותר לדיוננו בספר, הוא בעצם ההודמנות שהספר נותן לעקוב אחרי הדרכים שבה נקלטה המסורת של העבודה הסוציאלית היהודית במתכונתה הוויימריית, באקלים החברתי בארץ ישראל. אי אפשר שלא להתרשם מן הנכונות של אישה כגברת רוזנבליט להפשיל שרוולים, להיאבק ולא לזוז ממקומה בעבודתה החברתית מצד אחד, ומן העדר ההבנה וההענות שבהם נתגלה מצד שני. רק אדם שהזרות לא הפחידה אותו, יכול היה להתמיד במה שהאמין אמונה אישית ורוחנית כאחד, גם מבלי שמצא שותפות אינטלקטואלית ואידיאולוגית רבה מצד ה"ישוב", התנועה הציונית ותנועת הפועלים ומנהיגותם. במקום אחר כבר הערנו (זלצברגר ורוזנפלד, 1968) והעירו גם אחרים כי עקב קלגר בחיבוריו, על החלל האידיאולוגי של התנועה הציונית בבעיות הרווחה. לא יפלא איפוא, כי השלבים השונים של הקריירה המקצועית של גברת רוזנבליט, שבה החלה בשנות העשרים בחיפה, מתארים תחנות בדרך של כעין "כיבוש-עבודה" למקצוע זה בחברה הארץ-ישראלית והישראלית. זה החל בעבודתה כמתנדבת במסגרת ויצ"ו, בפעילות ל"הזנת הילד", בתמיכה ברשימת הנשים ל"כנסת ישראל" של שנת 1931. לאחר מכן עבדה שנים רבות כעובדת סוציאלית עם עולים מתקופת העליה השנייה, עברה להכשרה מקצועית ליהודים ולערבים, עד שהיתה ליועצת לשכת העבודה לנוער, מרכזת ראשונה של תחנה לשיקום תעשייתי, תחילה בחיפה ולאחר מכן בתנועה הקיבוצית. לעת עתה הפרק האחרון של פועלה הוא בהכשרת עובדים סוציאליים לתנועה הקיבוצית. פעולה זו מסמלת את הדרך הארוכה בה הלכה העבודה הסוציאלית בתוך מסגרות חברתיות, שהתנכרו לה במשך שנים רבות.

אולם יש בספר זה נושא שלישי המיוחד כולו לגברת רוזנבליט, ואשר יש גם בו נגיעה לאותה התפתחות של העבודה הסוציאלית הישראלית ולהשפעות שבאו לה מן החוץ. בספר עוסקת הגברת רוזנבליט בגלוי בהתנגדותה שלה ושל בני דורה לרעיונות העבודה הסוציאלית האנגלית וביחוד האמריקאית משנות הארבעים והחמישים על הדגשיה של טובת הפרטים והתפתחותם, אולם כמו באקראי מספרת גברת רוזנבליט, על התקרבותה אל אחדים מנציגייה של גישה זאת. מסעותיה באנגליה, ואחר-כך בארצות הברית ריככו מעט את הסתייגותיה, וייתכן שאף השפיעו על דרכה המקצועית ותרמו להפיכת שנות עבודתה המקצועית האחרונות לשנים הפוריות והמספקות ביותר. אולם מעבר לזה, ובסמוי, המאבק של הגברת רוזנבליט על עצמה, מדגים את עיקרי תורתה של העבודה הסוציאלית הזאת. כאילו כהדגמה לכך, ומה שמושך ביותר בספרה של גברת רוזנבליט ומרתק אל סיפורה, הוא כיצד הצליחה אשה זאת להפוך את חוויות חייה הקשים ואת תהפוכותיהם, להודמנויות וחוויות שתרמו להתפתחותה והגשמתה האישית בצורה המעוררת הערצה. מכל התפניות, התחנות והתהפוכות של חייה היא הצליחה להוציא מתוך מעו. האוטו-ביוגרפיה האינטימית של צסי רוזנבליט, העובדת הסוציאלית, יכולה לשמש ספר לימוד לעובד הסוציאלי הרוצה ללמוד כיצד הודמנויות שאדם אינו עובר לידן, הופכות לבנים לבניין אישי מרשים. בסמוי ידעה זאת גברת רוזנבליט מנעוריה, כאשר בחרה לה כגיבורה את הלן קלר, אשר אותה העריצה "וממנה למדתי איך התפתחה מייצור שכמעט לא היה אנושי לבן אדם מבין". שהיא עצמה הגיעה להישג זה — ניתן לראות משני הסיומים של ספרה: פעם סיימה וכתבה שניתן לומר עליה, כי "היתה נאמנה לעצמה". דבר זה הוא בוודאי בבחינת הישג אישי במיטב המסורת של הטיפול הסוציאלי

האמריקאי. פעם שנייה היא מסיימת את ספרה גם כן במיטב המסורת הזאת: היא חוזרת, ובסילוף קל, על שורת הסיום של סונטה של מילטון על עוורונו, שורה שעיקרה ביטוי לשלמות ושל אדם עם חייו: (לא stand) who only stand (לא They) also serve, "and wait" כלומר בהסתכלות לאחור היא שלמה עם זה שחיכתה, התזיקה מעמד (לא רק עמדה) ושירתה. כן, בסוף חייה הישגה הנוסף הוא כי היא חברה לכל דבר בקיבוץ גניגר, ואל זה עוד נחזור.

הגישה של הטיפול בעבודה הסוציאלית, מתבססת על התורה הפסיכואנליטית, אשר אחד עיקריה היא הפיכתו של הסמוי לגלוי. כדי להבין את מהותו של ההישג האישי הזה, וכדי ללמוד ממנו, מן הראוי לחשוף כאן כיצד, ועל אף המלכודות, בחרה הגברת רוזנבליט שלא בידועין, באותן תחנות, תפניות של חייה שניתן היה להפכן להזדמנויות ולחוויות בונות. יש מקום לסברה שלהפיכת סמוי זה לגלוי, מהווה גם מעין מסר והזדמנות לכותבת שכל חייה גילתה כושר מפתיע כל-כך להוסיף פרקים לחייה.

ספרה מתחיל כאשר היא מציגה בפני הקורא את משפחתה המתבוללת מן המעמד הבינוני שחיה בתוככי ברלין, משפחה אשר בדומות לה גדלו ילדים וילדות יהודיים רבים. אולם לא כולם נולדו למשפחה שטופת צינה, רוויית ריב ומדגים, שלכאורה היא ספוגת תרבות ולמעשה זוהי תרבות שאין עמה יחס לאדם... "מצעירות (ה) ידע(ה) שאיננ(ה) גאה...". והיתה "חולנית", "חלושת גוף", "קצרת רואי", "בלתי זריזה", הלבישה "בגדי עניים". אביה הצטער שלא היתה בן "שאפשר להשתמש בו". דרכה של אמה, שהיתה "סובלת קשות", היתה רצופת מחלות חמורות של עצמה, של אמה שלה, ושל בעלה. גברת רוזנבליט ידעה גלויות מסוגים שונים, החל מגלותה לפנימיה שבה ידעה רעב, ושלא בכדי נקראה וויסטה סיברסדורף "שהם וויסטה (המדבר) הלם אותי", לשם גשלתה הילדה בשל המריבות בין הוריה. אחר-כך עברו עליה תחושות הגלות שאותן ידעו לא רק אלה שהיו יהודים, אלא שהיו גם נשים אשר למדו בבתי האולפנא והאוניברסיטאות הגרמניים של אותה תקופה. לנידויים שונים זכתה היא וזכו בני ביתה שנחשבו זרים במכורתם, תחילה בארץ ישראל של שנות העשרים ואחר-כך אף במדינת ישראל ובתחילה גם בקיבוץ.

לאחר חיים אלה שהיו מנת חלקה, גשאלת השאלה בזכות מה יכלה צסי רוזנבליט להגיע לסיכומים החיוביים של חייה. נראה כי זכתה בכך, כיוון שידעה למצות סדרה ארוכה של חוויות עם אנשים, עם רעיונות ועם עצמים אשר חיממו את העולם הקר שזימן לה גורלה: היא השתמשה בהם, וקרוב לוודאי שרק הודות להם יכלה לשרת בשירותים הסוציאליים בארץ ישראל ובמדינת ישראל בתנאים הקשים ביותר. מן הראוי להדגים זאת כעת בכמה וכמה מן החוויות הבונות שבהן בחרה, שאותן תיארה, בלי לציין את תרומתה הפעילה לכך.

אמה היפה, המטופחת והאינטליגנטית, היתה האדם הראשון שאהבה ללא סייג, והיא מספרת רק בשבחה, תוך התעלמות מן הגילויים של חוסר התייחסות האם אליה, ומתחושת הכעס העצור שלה כלפי אמה.

היא גילתה תחושות אלה רק בגיל חמישים, הודות לעובדת סוציאלית אמריקאית, שבעזרתה ערכה הגב' רוזנבליט בדק-בית ביחסיה אלה. כל אותו זמן שמרה על אהבתה לאמה, אף כי בעבור כריכותה אחריה כינוה "זנבונית", ועל אף העובדה שאמה נתנה לה סיבות רבות להסתייג ממנה. היא הפיקה תועלת מביקורי הבית שביקרה עמה בבתי

נוקקים, מהרצאות על נושאים סוציאליים שאליהם הלכה עם אמה, וממנה למדה על התנועה הפציפיסטית. כל אלה תרמו לבחירתה במקצוע חייה.

מוקדם בבדידות חייה מצאה נחמה על יד בריכה קטנטונת, שבה שיחקה עם בן-דודה במשחק, שבו דימתה את עצמה למינרבה — הלוא היא אתנה — ששימעה יצא לא ביופיה אלא בתרומתה, וככזאת היטיבה עם בן-דודה שדימתה לאודיסיאוס.

הנה אנו קוראים כיצד חיפשה ומצאה נחמה בפורטרט של רפאל, בשירה, בספרות, בגיבורים קרובים ורחוקים — החל מאסתר המלכה, שנבחרה למלכה בעבור שמלתה הלבנה הפשוטה מבין לובשות בגדי הזהב, דרך רדופים-מנצחים, כגון טום סויר, דוויד קופרפילד, ועד להלן קלר שכבר הזכרנו.

ארוכה השורה של אנשים שנקשרה אליהם ואשר נתנו טעם, כיוון ורציפות לחייה. היא מזכירה את המורה לדת, אשר דרך "ירושלים" של סלמה לגרלף, גילתה לה את ארץ הקודש, וקשורות היו זו לזו גם כשהמורה היתה בבית אבות בעיר הקודש. מופיע גם המורה הפרטי שזכרה כאוהבה, למרות שכנראה עיקר אהבתו היתה נתונה לאמה. אנו שומעים על בת-דודה הנושאת את שמה, אשר בהיותה בת למשפחה לבבית ומעניקה, היתה למקור לבביות והענקה לגברת רוזנבליט עד עצם היום הזה. לחברתה ורוניקה הרגישה קירבה מיידית וידידות זו עמדה לה שנים ארוכות. דודתה האוהבה הצילה אותה ממחויבות ספוגת אשמה כלפי אמה החולה, נזירות הצילו את חייה בחוליה. והיה המורה שלימד אותה עברית, בעל המסעדה הכשרה שהאכיל אותה-בהקפה; ורבים רבים אחרים. עוגן והצלה מצאה בלימודים ובאוניברסיטאות שלה — ברלין, פרנקפורט, מינכן, ברסלאו ואחר-כך בית הספר לעבודה סוציאלית בירושלים. היא כתבה חיבורים מצויינים בנושאים שונים והריגים — על אביר גרמני לא נודע, על החינוך היהודי לפני ההשכלה, ואחר-כך, בשפה האנגלית, על קרמוול ועל גן העדן האבוד של מילטון, וכמעט זכתה לדוקטורט. תעודה של עובדת סוציאלית אמנם השיגה, אולם בתנאי המזור שתיאות לגלות מירושלים בתום הכשרתה.

השראה מצאה אצל הפרופסורים הגרמניים והיהודיים שלה, אנשי שם כגון וובר, ברנטנו, אופנהיימר, אלנבוגן ורבין, אצל אידיאולוגים-אידיאליסטיים כגון גוסטר-לנדאוואר, הוגה הדעות הסוציאליסטי שנרצח בתחילת שנות ה-20, אצל בני האסכולה הציונית הגרמנית-הומניסטית של זיגפריד ליהמן ואחרים, שבדרכה נפגשה אתם שוב בבן-שמן ובאוני-ברסיטה של ירושלים. מכל אלה יצאה נשכרת, והם מהווים אבני-ציון בדרכה אל עצמה. אחרי שנים של בדידות ומחלות אנו מוצאים אותה בתא הרכבת אל הקונגרס הציוני בקרלסבאד, אשר בו פגשה את מי שעתיד להיות בעלה. הוא היה בן למשפחה יהודית שורשית, כפרי מעט, ישר, אציל נפש שלא ידע כוח ושלטון, שלא ניכר בו שמץ של זדון; הוא היה זה שסוף סוף אמר לה "אני אוהב אותך כמו שאת", ועמו ידעה הרבה יסורים והרבה אושר.

עמו יצאה אל החיים הקשים בארץ ישראל שאליהם עקר הזוג רוזנבליט מיד עם נישואיהם ב-1924. בלהטם הנאיבי, הם הגיעו לארץ שלא הבינו היטב, עם מעט נכסים, ללא מקצוע מתאים, כשחברייהם לא רבים והם זרים לסביבתם. את המחיר שילמו כל בני המשפחה — ההורים ושלושת הבנים, איש איש בדרכו. אלא ששוב נקרתה בדרכה הזדמנות בינה ונוספת ומכרעת, שהודות לה יכלה לסכם את הסיכום הטוב לחייה! היא הגיעה לקיבוץ גניגר בגיל מבוגר, יחד עם בעלה החולה, כהורים לשניים מבניהם שגדלו וחיים שם עד היום. בזכותם הגיעה אל הקיבוץ שבו מצאה מנוחה, נחלה ומקלט מתלאות החיים, כפי שמצאו בניה ורבים אחרים ממקימיהם — מקימיהם של הקיבוצים בישראל.

הקיבוץ היווה הזדמנות מכרעת לה ולשאר יודעי "הקושי" הברנרי שפרחו בחיים אלה, בין בשל הוויית ההתנורות והילתה, ובין בשל העדר הצורך לעמוד במאבק על היומיום. כשנתאלמנה, היתה לחברת קיבוץ לכל דבר, פעילה בפיתוח שירותי החברה בתנועה הקיבוצית וכותבת את ספרה שהוצאה קיבוצית פרסמה אותו. אלא שהפעם מציינת גברת רוזנבליט כבר במודע, שהיא לה פגישות מכריעות בחייה כגון זאת שהביאה אותה לכתוב את ספרה: היתה זו פגישתה המקרית עם פסיכואנליטיקאית שנפטרה בינתיים, ואשר הספר וכתבתו הם כעין נר לאישיותה ולתרומתה.

סיום פרק חיים זה הוא בוודאי סיכום שאפשר להתקנא בו, הראוי לברכה על המוגמר ולא יחוללים לבת ה-75 שתגיע לשיבה טובה. אולם לא רק כאשר מדובר באדם שאת סיפור חייו סקרנו. צסי רוזנבליט ידעה כל חייה להפוך תפניות חיים להזדמנויות בונות. כעובדת סוציאלית ידעה לגדול בתוך מקצועה, להחליף בו כיוונים, על פי אותן תחנות שעבר בהשתרשותו בארץ — הכול על פי תכונותיה המיוחדות. ב"לגלוג על עצמה" בחרה כל חייה במה שהיטיב לה. זאת עשתה בלא יודעין. כעת נשאלת השאלה האם לאור זאת, לא תוכל להוסיף עוד נדבך על חייה, והפעם ביודעין. נדמה כי הטיפול הסוציאלי, אותו case work ששנים רבות דחתה, אם גם הפיקה ממנו תועלת, עשוי להיות עבודה כעת הזדמנות מקצועית ואישית נוספת. יש סיבות רבות אשר עשויות להניע אותה לכך. היא תבוא לעבודה זו, כאשר באמתחתה ניסיון אישי המורה על כך כי ניתן להפוך את המצוי הקשה להזדמנות בונה. היא תעסוק בו כאשר היא בעלת עבר מקצועי עשיר. יש להניח כי תמצא גם סיפוק מעצם האצילות שבעבודה עם אנשים בצרה, דווקא בתקופה זאת. כציונית מנוער, היא מודאגת בוודאי ממה שקורה לאדם בחברה שבה גוברת כעת המיסטיפיקציה של הציונות על חזונה ההומניטרי. נדמה כי בטיפול הסוציאלי באנשים במצוקה, שכושרם לבחור בהזדמנויות אישיות בונות לקוי, היא תוכל להפעיל מה שפעל עליה. נדמה גם כי בזאת תגשים פעם נוספת את המסר האישי, המקצועי והחברתי שכה מרשים באוטוביוגרפיה המקצועית שלה.

יונה מ. רוזנפלד

מקורות

- זלצברגר, ל. ורוזנפלד, י.מ., ישראל מדינת רווחה? איזנשטט, ש.נ. ואחרים (עורכים), רביד
בישראל, מקראה, אקדמון, ירושלים, 1968.
- Lotan, G. Die Zentralwohlfahrtsstelle, *Leo Baeck Institute, Year Book IV, East and West Library*, London 1959.
- Meyers Lexikon*, Bibliographisches Institut, Leipzig, 1930.
- Meyers Enzyklopaedisches Lexikon*, Bibliographisches Institut, Mannheim, 1978.